

**UCHWAŁA NR XXIX/257/21
RADY MIASTA RAWA MAZOWIECKA**

z dnia 24 czerwca 2021 r.

w sprawie przyjęcia "Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2021-2022 dla Miasta Rawa Mazowiecka"

Na podstawie art.7 ust.1 pkt 5 i art. 18 ust.2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713 i 1378), art.1 i art.2 ust.4 pkt 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 r. poz. 685) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia(Dz. U. z 2021 r. poz. 642) i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022 (Dz. U. z 2017 r. poz. 458), Rada Miasta Rawa Mazowiecka uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2021-2022 dla Miasta Rawa Mazowiecka” w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Rawa Mazowiecka.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do uchwały Nr XXIX/257/21
Rady Miasta Rawa Mazowiecka
z dnia 24 czerwca 2021 r.

Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2021-2022 dla Miasta Rawa Mazowiecka

Przygotowany przez zespół do spraw opracowania i realizacji Programu Ochrony Zdrowia
Psychicznego na lata 2021-2022 dla Miasta Rawa Mazowiecka

SPIS TREŚCI

I. Opis problemu zdrowotnego.....	3
1. Zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży.....	4
2. Zdrowie psychiczne pracowników	4
3. Zdrowie psychiczne seniorów	5
II. Epidemiologia zaburzeń psychicznych	7
1. Informacje ogólne	7
2. Epidemiologia chorób i zaburzeń psychicznych wśród mieszkańców Miasta Rawa Mazowiecka.....	8
III. Charakterystyka Miasta Rawa Mazowiecka.	11
IV. Formy opieki nad osobami z zaburzeniami psychicznymi – mieszkańcami Rawy Mazowieckiej	12
1. Opieka zdrowotna nad osobami z zaburzeniami psychicznymi.....	12
2. Działania podejmowane przez podmioty wspierające ochronę zdrowia psychicznego mieszkańców Rawy Mazowieckiej.....	12
1) Żłobek Miejski z Oddziałami Integracyjnymi „Tuptuś”	12
2) Przedszkola miejskie.....	13
3) Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Tadeusza Kościuszki w Rawie Mazowieckiej	14
4) Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Marii Konopnickiej w Rawie Mazowieckiej	15
5) Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Kornela Makuszyńskiego w Rawie Mazowieckiej.....	15
6) Liceum Ogólnokształcące im. Marii Skłodowskiej-Curie w Rawie Mazowieckiej.....	17
7) Zespół Szkół Ponadpodstawowych im. Wł. ST. Reymonta w Rawie Mazowieckiej.....	19
8) Zespół Szkół Centrum Edukacji Zawodowej i Ustawicznej im. M. Kopernika w Rawie Mazowieckiej 20	
9) Zespół Placówek Specjalnych w Rawie Mazowieckiej.....	21
10) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Rawie Mazowieckiej	22
11) Zakład Aktywności Zawodowej.....	23
12) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rawie Mazowieckiej	24
13) Świetlica Środowiskowa im. Bł. Edmunda Bojanowskiego prowadzona przez Stowarzyszenie Przymierze Rodzin	25
14) Rawskie Stowarzyszenie Abstynenckie Szansa	25
15) Stowarzyszenie „Nowe Życie w Rawie”	26
16) Organizacje wpływające na zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży	26
17) Organizacje zrzeszające seniorów	26
18) Pozostałe działania organizacji pozarządowych – wspierające mieszkańców	27
19) Działalność Miasta Rawa Mazowiecka w ramach realizacji Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii.....	27
V. Cele Programu.....	28
1. Zadania do realizacji:.....	28
2. Koordynator programu.....	29
3. Źródła Finansowania programu:.....	29

I. Opis problemu zdrowotnego

Zdrowie psychiczne mieszkańców Rawy Mazowieckiej należy do jednego z ważniejszych zasobów społeczeństwa, natomiast jego ochrona stanowi ważny obszar polityki zdrowotnej Samorządu Miasta Rawa Mazowiecka.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2020 r. poz.685), ochronę zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane.

W przypadku samorządu gminnego ochrona zdrowia psychicznego polegać będzie przede wszystkim na realizacji celów głównych i szczegółowych z zakresu promocji zdrowia psychicznego i zapobieganiu zaburzeniom psychicznym oraz zapewnieniu osobom z zaburzeniami psychicznymi pomocy i wsparcia społecznego. Ochrona zdrowia psychicznego według ustawy obejmuje zakres zadań:

- 1) promowanie zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym,
- 2) zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym,
- 3) kształtowanie wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości oraz przeciwdziałania ich dyskryminacji.

W realizacji zadań wynikających z Programu mogą uczestniczyć również organizacje społeczne, stowarzyszenia, fundacje, samorządy zawodowe, kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne podmioty, które zakresem swojej działalności obejmują cele i zadania Programu.

Powyższe działania określone zostały w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017 – 2022, który został wprowadzony rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017 roku (Dz. U. z 2017 r., poz.458).

Promocja zdrowia psychicznego stanowi jeden z celów operacyjnych Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021 – 2025 (Dz. U. z 2021 r. poz. 183).

Niniejszy Program jest dokumentem strategicznym, określającym najbardziej istotne elementy polityki zdrowotnej Miasta Rawa Mazowiecka i wyznaczającym kierunki działań w zakresie poprawy stanu zdrowia psychicznego mieszkańców, zaspokojenia ich potrzeb zdrowotnych oraz organizacji opieki psychiatrycznej. Program ma charakter otwarty, będzie systematycznie monitorowany i dostosowany do pojawiających się potrzeb.

1. Zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży

Zaburzenia psychiczne często ujawniają się w młodym wieku, obniżając możliwość prawidłowego funkcjonowania. Jak podaje „Analiza świadczeń psychiatrycznych udzielonych populacji rozwojowej w latach 2010-2016 na podstawie danych Narodowego Funduszu Zdrowia” zaburzenia psychiczne są główną przyczyną niepełnosprawności u dzieci i młodzieży. Około 20 % populacji rozwojowej cierpi na szeroko pojęte zaburzenia psychiczne. Uwzględniając fakt, że ponad 50 % zaburzeń psychicznych dorosłych rozpoczyna się przed 16 rokiem życia, podejmowanie wczesnych interwencji ma znaczenie prognostyczne dla zaburzeń zdrowia psychicznego w dorosłości. Wskaźniki zachorowalności są wyższe dla osób zamieszkujących miasta. U chłopców częściej diagnozowane są zaburzenia hiperkinetyczne, całościowe zaburzenia rozwoju, zaburzenia zachowania, tiki i zaburzenia obsesyjno-kompulsyjne; u dziewcząt natomiast zaburzenia emocjonalne (w tym depresja) i zaburzenia odżywiania. Najbardziej rozpowszechnionym zaburzeniem w populacji rozwojowej są zaburzenia emocjonalne, przy czym obserwuje się tendencję wzrostową w ich występowaniu. Chociaż liczba pacjentów poniżej 18 roku życia, którym udzielono świadczenia psychiatrycznego w systemie płatnika publicznego systematycznie rośnie w roku 2010 było to 107,4 tys. zaś w 2016 - 140 tys. (wzrost o blisko 30 % w ciągu 6 lat) autorzy tego opracowania alarmują, że 75 % dzieci i młodzieży nie otrzymuje potrzebnej pomocy. W latach 2010 - 2016 wśród pacjentów korzystających z wszystkich form leczenia psychiatrycznego chłopcy stanowili zdecydowanie licznější grupę – ok.65%, istotnie przewyższając naturalny rozkład płci w tej grupie wiekowej – w latach 2010-2016 chłopcy stanowili około 51 % populacji dzieci i młodzieży poniżej 18 roku życia. Jak mówią autorzy niniejszego opracowania – można przypuszczać, że na uzyskane wyniki, poza uwarunkowaniami biologicznymi, mogły mieć wpływ intensywne zmiany zachodzące w polskich rodzinach w okresie transformacji ekonomiczno-społeczno-kulturowej ostatnich lat, m.in.: wzrastająca liczba rozwodów, więcej czasu poświęcanego pracy – brak dostępności emocjonalnej rodziców, emigracja „za chlebem” jednego, czasem obojga rodziców, nadmierne korzystanie z Internetu.

2. Zdrowie psychiczne pracowników

Liczba dni absencji chorobowej pracowników z powodu zaburzeń psychicznych w latach 2012-2018 wzrosła o niemal 40 proc. - wynika z raportu pt. "Mental Health. Odporność psychiczna pracowników. Emocje i biznes".

W raporcie przygotowanym przez firmę Human Power, poruszono problematykę zdrowia psychicznego wśród polskich pracowników. Jego autorzy - powołując się na badanie ADP z 2019 r. - wykazują, że polskich pracowników cechuje najwyższy w Europie poziom codziennego stresu. Obecnie szacuje się, że ponad połowa absencji w pracy jest pochodną problemów związanych ze stresem. Obserwacja statystyk zwolnień lekarskich pokazuje dodatkowo, że systematycznie rośnie liczba tych związanych z zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania – liczba dni absencji chorobowej w tym obszarze w Polsce wzrosła z poziomu 14 006 500 dni w 2012 roku do 19 424 900 w 2018 roku (ZUS 2019). To więcej niż zachorowania spowodowane na przykład chorobami nowotworowymi, układu krążenia czy układu trawiennego.

W 2018 roku ze zwolnień lekarskich związanych z zaburzeniami psychicznymi korzystali najczęściej ubezpieczeni w wieku 30-39 lat (30,8 proc.) oraz w wieku 40-49 lat (28,7 proc.).

Zwolnienia spowodowane reakcją na ciężki stres i zaburzenia adaptacyjne (F34) stanowiły 2,4 proc. procent zwolnień w 2018 roku. Częściej korzystały z nich kobiety (65,7 proc.) niż mężczyźni (34,2 proc.). Zaburzenia lękowe (F41) stanowiły 1,1 proc. zwolnień, zaś zaburzenia depresyjne nawracające (F33) 0,8 proc.

Przeciętna długość zaświadczenia lekarskiego wyniosła w 2018 roku 12,22 dni, zaś z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania 17,62 dni. Zwolnienie z tego tytułu trwało najczęściej 11-30 dni (71,5 proc.), zaś zwolnienia powyżej miesiąca dotyczyły 6,6 proc. zaświadczeń.

Z kolei przeciętna długość pobytu w szpitalu z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wyniosła średnio 17,46 dni (średnia ogółem dla wszystkich schorzeń 6,38 dnia).

Stres (49 proc.) obok atmosfery w miejscu pracy (53 proc.) jest wymieniany, jako główny czynnik mający wpływ na efektywność pracy. Wśród przyczyn stresu w pracy wymienia się najczęściej presję czasu, zbyt mało czasu na wykonanie zadań (39 proc.) oraz nadmiar obowiązków, "przeładowanie" pracą (37 proc.). Na trzecim miejscu znalazło się niewystarczające wynagrodzenie za wykonywaną pracę (31 proc.), na czwartym odpowiedzialność zawodowa, obawa przed wyrządzeniem szkody, straty, krzywdy (30 proc.).

Autorzy raportu wymieniają także zachowania menedżerskie, które negatywnie wpływają na zdrowie psychiczne zatrudnionych: niedawanie wsparcia i poczucia przynależności, nieinformowanie o celach, niedawanie poczucia sensu wykonywanych zadań, brak szacunku, zastraszanie, mobbing, obciążanie pracowników swoimi emocjami, narzucanie tempa i sposobu wykonywania pracy, niedocenianie, niechwalenie, niedbanie o czas odpoczynku i regeneracji, brak spójności między tym, co jest mówione, komunikowane, a rzeczywistymi zachowaniami. Brak danych dotyczących problematyki zdrowia psychicznego pracowników mieszkańców Rawy Mazowieckiej

<https://pulsmedycyny.pl/rosnie-liczba-zwolnien-lekarskich-z-powodu-zaburzen-psychicznych-982358>

3. Zdrowie psychiczne seniorów

Wraz z wiekiem spada sprawność organizmu i zwiększa się ryzyko choroby czy niepełnosprawności, to jedna z przyczyn mniejszej aktywności zawodowej czy społecznej, przy czym bierność w życiu zawodowym i społecznym, ograniczenie kontaktów międzyludzkich ewidentnie pogarszają kondycję psycho-fizyczną. Problemy ze zdrowiem psychicznym miewają ludzie w każdym wieku, mogą one jednak wzmacniać się w wieku senioralnym. Przyczyną zaburzeń i chorób psychicznych mogą być problemy natury psychologicznej w postaci zaburzeń przystosowawczych (np. stres związany z przejściem na emeryturę, zmniejszona wydolność organizmu, ograniczenie kontaktów społecznych, lub problemy sytuacyjne - poważna choroba, śmierć w rodzinie). Proces starzenia powoduje mniejszą odporność na stres, mniejszą zdolność do adaptacji, słabszą odporność immunologiczną. Najczęściej występujące zaburzenia a psychiczne u osób starszych¹ to:

- 1) zespoły otępienia spowodowane chorobą mózgu wraz z zaburzeniami takich funkcji jak pamięć, myślenie, orientacja, rozumienie itp., taki zespół objawów występuje m.in. w chorobie Alzheimera;
- 2) zaburzenia nastroju i afektu – depresja. Rozpowszechnienie zaburzeń depresyjnych po 65 r.ż. jest bardzo powszechne, szczególnie wśród seniorów korzystających z pomocy medycznej to ok. 30 % populacji. Czynniki sprzyjające depresji to:
 - brak aktywności, bezczynność, izolacja związana z przerwaniem aktywności zawodowej;
 - zmiana warunków mieszkaniowych np. miejsca zamieszkania;
 - pogorszenie sytuacji materialnej;
 - osamotnienie, brak wsparcia ze strony bliskich;
 - utrata osób najbliższych (śmierć współmałżonka, odejście dzieci);

¹ Anna Gutowska – Ciołek Uniwersytet Łódzki - Zdrowie psychiczne w podeszłym wieku.

- przewlekłe choroby somatyczne;
- zaburzenia otępienne.

Niekorzystna sytuacja w zakresie zdrowia psychicznego seniorów pogłębiła się w czasie pandemii, a zwłaszcza problemy z dostępem do stacjonarnej opieki medycznej spowodowały pogorszenie samopoczucia i kondycji zdrowotnej osób starszych.

II. Epidemiologia zaburzeń psychicznych

1. Informacje ogólne

Zgodnie z zapisem art.3 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 r. poz.685), osoby z zaburzeniami psychicznymi to osoby:

- chore psychicznie(wykazujące zaburzenia psychotyczne),
- upośledzone umysłowo,
- wykazujące inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczone są do zaburzeń psychicznych, a osoby te wymagają świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym.

Zgodnie z danymi WHO, zaburzenia psychiczne i behawioralne stanowią ok.20 % wszystkich stanów chorobowych w Europie. Statystycznie, co czwarta osoba, w różnych okresach życia, doświadcza problemów ze zdrowiem psychicznym.²

Funkcjonowanie w nieustannym stresie i brak równowagi pomiędzy życiem zawodowym a prywatnym, coraz szybsze tempo życia, pandemia COVID oraz spłylenie relacji międzyludzkich – to czynniki, które działają destrukcyjnie na psychikę ludzi. Analiza świadczeń psychiatrycznych udzielonych osobom dorosłym w latach 2010-2014 na podstawie opracowania Narodowego Funduszu Zdrowia podaje, że każdego roku u 164,8 milionów mieszkańców Unii Europejskiej (38,2 %) występują zaburzenia psychiczne. Zaburzenia psychiczne są wymieniane na czwartym miejscu w rankingu medycznych przyczyn niepełnosprawności. Mogą prowadzić do wykluczenia społecznego lub przedwczesnej śmierci z powodu aktów samobójczych bądź współwystępujących chorób somatycznych.

Choroby psychiczne, takie jak depresja, schizofrenia czy choroba afektywna dwubiegunowa dotyczą nie tylko samego chorego, ale także całe otoczenie. Szacuje się, że w Polsce skutki schizofrenii jednego chorego dotyczą dziesięciu osób z jego otoczenia, głównie rodziców lub współmałżonka, ale także innych krewnych i przyjaciół.³

Informacje na temat kondycji psychicznej Polaków dostarcza raport z badania pt.: Epidemiologia zaburzeń psychiatrycznych i dostęp do psychiatrycznej opieki zdrowotnej” - EZOP Polska.⁴ Wyniki badania EZOP wskazują, że potencjalnymi pacjentami systemu opieki psychiatrycznej w Polsce może być łącznie od 6 do 7,5 mln osób. Największą grupę zaburzeń w Polsce stanowią te związane z używaniem substancji psychoaktywnych – 12,8%, w tym aż 11,9 % to zaburzenia będące następstwem nadużywania alkoholu. Na kolejnych miejscach są zaburzenia nerwicowe – ok.10 % impulsywne zaburzenia zachowania – 3,5% oraz zaburzenia nastroju – 3,5 %, w tym aż 3 % stanowi depresja. Depresja staje się coraz bardziej istotnym problemem zdrowotnym i społecznym również w Polsce. Zaburzenia depresyjne należą do najczęściej rozpoznawanych. Wskutek pandemii liczba ta mogła wzrosnąć. Zaburzenia depresyjne stanowią czynnik wysokiego ryzyka popełnienia samobójstwa. To powody, aby podejmować działania zapobiegające wystąpieniu tej choroby, wcześniej ją wykrywać i skutecznie leczyć. Niezależnie od grupy wiekowej, rozpowszechnienie epizodu depresyjnego jest większe u kobiet niż u mężczyzn. Ponadto wskaźnik rozpowszechnienia depresji u kobiet wzrasta wraz z wiekiem, natomiast u mężczyzn utrzymuje się na dość stałym poziomie. Zmiany demograficzne i starzenie się społeczeństwa powodują, że liczba osób z zaburzeniami depresyjnymi będzie gwałtownie rosła w grupie 65 +. Wskaźnik samobójstw w Polsce rośnie od początku lat 90 XX wieku. W 1991 roku w statystykach policyjnych zarejestrowano 4 159 samobójstw, z czego 3 388 dokonanych przez mężczyzn i 771 przez kobiety. W 2020 roku Komenda

² WHO Mental Health.

³ Kulik M., Małowiecka M., Mucha E., Górka A., Ziobro M., Schizofrenia. Rola opiekunów w kreowaniu współpracy, HTA Consulting, Kraków.

⁴ Moskalewicz J.,Kiejna A., Wojtyński B., Epidemiologia zaburzeń psychiatrycznych i dostęp opieki zdrowotnej EZOP Polsk, Instytut Psychiatrii i Neurologii Warszawa 2015.

Główna Policji zarejestrowała ogółem 12 013 zgonów w wyniku samobójstw w tym 8796 mężczyzn oraz 3216 kobiet. Najczęściej ustalone przyczyny zamachów samobójczych to nieporozumienia rodzinne, choroba psychiczna oraz przewlekła choroba. Najwięcej zamachów samobójczych odnotowuje się wśród osób w wieku 20-24 oraz 30-34 lata.⁵ Schizofrenia to jedno z poważniejszych zaburzeń psychicznych, które nieleczone lub nieadekwatnie leczone pozbawiają osoby chore szans na naukę i pracę. Jest to jedno z najbardziej inwalidyzujących schorzeń psychicznych. Zaburzenia schizofrenii w ogólności charakteryzują się zaburzeniami postrzegania i treści myślenia, niedostosowanym i spłyconym afektem, przy zachowanej jasnej świadomości i sprawności intelektu. Wymagają oprócz farmakoterapii oddziaływań psychoterapeutycznych i wsparcia społecznego.

W zaburzeniach odżywiania obejmujących jadłowstręt psychiczny czy, bulimię pojawia się lęk przed otyłością i zniekształceniem sylwetki ciała. Może to doprowadzić do skrajnego wyniszczenia organizmu.

2. Epidemiologia chorób i zaburzeń psychicznych wśród mieszkańców Miasta Rawa Mazowiecka została opracowana na podstawie danych uzyskanych od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Niepublicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej funkcjonujących na terenie Miasta Rawa Mazowiecka, Poradni Psychologicznej – Pedagogicznej w Rawie Mazowieckiej.

Z informacji uzyskanych z ZUS wynika, że w 2019 r. 300 mieszkańcom Rawy Mazowieckiej, ubezpieczonym w ZUS przynajmniej raz wystawiono zaświadczenie lekarskie (zwolnienie lekarskie) o długości powyżej 3 dni z tytułu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania, w roku 2020 liczba ta wzrosła do 400.

Tab. 1 Liczba osób mieszkańców Rawy Mazowieckiej zgłoszonych do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2017-2020

Lp.	Wyszczególnienie		2017	2018	2019	2020
1.	Liczba osób zgłoszonych do komisji o zobowiązanie do poddania się leczeniu odwykowemu	ogółem	20	17	55	38
		kobiety	3	5	11	6
		mężczyźni	17	12	44	32
2.	Liczba spraw zakończonych podjęciem przez osobę zgłoszoną decyzji o dobrowolnym podjęciu leczenia odwykowego po rozmowach motywujących przeprowadzonych przez komisję		7	3	11	6
3.	Liczba osób skierowanych przez komisję na badanie przez biegłego w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania zakładu leczniczego		16	16	12	5
4.	Liczba skierowanych do sądu wniosków o zobowiązanie osób uzależnionych od		10	16	4	19

⁵ Heitzman J., *Zdrowie psychiczne i poprawa dobrostanu społeczeństwa – cel operacyjny Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020*, Instytut Psychiatrii i Neurologii, Prezentacja z III Kongresu Zdrowia Publicznego, 24 listopada 2016.

	alkoholu do poddania się leczeniu odwykowemu				
	w tym wnioski skierowane do sądu bez opinii biegłego	5	7	0	9

W Poradni odwykowej oraz zapobiegania i zwalczania uzależnień ul. Niepodległości 8 z powodu zaburzeń psychicznych związanych z nadużywaniem alkoholu leczonych było w 2019 r. 1980 osób, w 2020 r. 2014 osób. Wśród ogółu leczonych, mężczyźni stanowią 86%, kobiety 14%. Analizując wiek osób leczących się w poradni należy stwierdzić, że największą grupę stanowią osoby w przedziale 30 - 64 lata, co stanowi 82% ogółu leczonych, następnie 19-29 lat co stanowi 14% ogółu leczonych. Wśród ogółu leczonych, leczeni po raz pierwszy w życiu stanowią 45%. Wśród ogółu leczonych osoby zamieszkałe w mieście Rawa Mazowiecka stanowią około 48%. Szczegółowe dane przedstawia tabela.

Tab. 2 Rodzaj zaburzeń psychicznych spowodowanych używaniem alkoholu wśród mieszkańców Rawy Mazowieckiej (dane z poradni ul. Niepodległości 8)

Lp.	Wyszczególnienie		2019 rok		2020 rok	
			Ogółem	po raz pierwszy w życiu	Ogółem	po raz pierwszy w życiu
1.	Ogółem z zaburzeniami psychicznymi związanymi z alkoholem		65	30	64	28
2.	w tym	ostre zatrucie	0	0	0	0
3.		Używanie szkodliwe	0	0	0	0
4.		Zespół uzależnienia	65	30	64	28
5.	Współistniejące uzależnienie od środków psychoaktywnych		2	2	2	1
6.	Współuzależnienia		8	6	10	9

W Poradni odwykowej oraz zapobiegania i zwalczania uzależnień w 2020 r. udzielono mieszkańcom Rawy Mazowieckiej 1720 porad, w tym lekarskich 92, terapeutów 1628. W psychoterapii indywidualnej uczestniczyło 65 mieszkańców, w psychoterapii grupowej 43 mieszkańców. Do stacjonarnych placówek psychiatrycznych i odwykowych skierowano 15 mieszkańców Rawy Mazowieckiej. W Poradni w 2019 r. udzielono mieszkańcom Rawy Mazowieckiej 1820 porad, w tym lekarskich 108, terapeutów 1712. W psychoterapii indywidualnej uczestniczyło 65 mieszkańców, w psychoterapii grupowej 49 mieszkańców. Do stacjonarnych placówek psychiatrycznych i odwykowych skierowano 12 mieszkańców Rawy Mazowieckiej.

W Poradni zdrowia psychicznego w NZOZ Centrum Medyczne Verbena w 2020 r. leczonych było 316 mieszkańców Rawy Mazowieckiej, w tej liczbie 205 osób to kobiety zaś 111 to mężczyźni.

W Poradni zdrowia psychicznego w NZOZ Remedium udzielono w 2020 r. 1831 porad lekarskich oraz 155 porad psychologa. Leczonych było 459 pacjentów w tej liczbie 187 to mieszkańcy miasta, szacunkowo 174 mieszkańcy Rawy Mazowieckiej, w większości leczenie było spowodowane zaburzeniami nerwicowymi związanymi ze stresem i zaburzeniami somatoformicznymi, następnie zaburzenia organiczne, schizofrenia oraz depresje nawracające i zaburzenia dwubiegunowe.

Tab. 3 Orzeczenia wydane przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Rawie Mazowieckiej dla uczniów - mieszkańców Rawy Mazowieckiej

Rodzaj wydanego orzeczenia	Rok szk. 2019/2020	Rok szk. 2020/2021 - na dzień 17.05.2021
o potrzebie kształcenia specjalnego z uwagi na upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim	14	4
o potrzebie kształcenia specjalnego z uwagi na upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym lub znacznym	7	1
o potrzebie kształcenia specjalnego z uwagi na zaburzone zachowanie	3	2
o potrzebie zajęć rewalidacyjno – wychowawczych dla dziecka z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim	3	-
o potrzebie indywidualnego nauczania dla uczniów wykazujących zaburzenia zachowania	2	-

Tabela. 4 Uczniowie - mieszkańcy Rawy Mazowieckiej objęci opieką lekarza psychiatry

I-XII- 2019		I-XII 2020	
dziewczynki	chłopcy	dziewczynki	chłopcy
14	36	21	36

I-V – 2021 (na dzień 17.05.2021)	
dziewczynki	chłopcy
17	29

III. Charakterystyka Miasta Rawa Mazowiecka.

Rawa Mazowiecka jest miastem z liczbą mieszkańców wynoszącą 16 794 (stan na grudzień 2020 r. źródło ewidencja ludności miasta Rawa Mazowiecka), z czego 52,7% stanowią kobiety, a 47,3% mężczyźni. W latach 2002-2019 liczba mieszkańców zmalała o ponad 3,0%. W odniesieniu do roku 2019 liczba mieszkańców zmalała o około 200 osób. Średni wiek mieszkańca wynosi 41,7 lat i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa łódzkiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski. 27,2 % mieszkańców Rawy Mazowieckiej jest stanu wolnego, 58,4 % żyje w małżeństwie, 3,2 % mieszkańców jest po rozwodzie, a 10,9 % to wdowy/wdowcy.

Tab. 5 mieszkańcy Rawy Mazowieckiej

Mężczyźni (M)		Kobiety (K)	
Wiek	Liczba	Wiek	Liczba
0-2	275	0-2	216
3	87	3	78
4-5	181	4-5	162
6	83	6	88
7	95	7	83
8-12	463	8-12	481
13-15	286	13-15	216
16-17	160	16-17	127
18	59	18	86
19-20	153	19-20	130
21-40	2244	21-40	2215
41-60	2046	41-60	2276
61-64	596	61-64	803
65-70	561	65-70	725
71-81	524	71-81	759
więcej niż 81	140	więcej niż 81	396
SUMA (M)	7953	SUMA (K)	8841
Razem M +K	16794		

IV. Formy opieki nad osobami z zaburzeniami psychicznymi – mieszkańcami Rawy Mazowieckiej

1. Opieka zdrowotna nad osobami z zaburzeniami psychicznymi może być realizowana w ramach podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, zwłaszcza psychiatrycznej opieki zdrowotnej – w formie opieki doraźnej, ambulatoryjnej, dziennej, szpitalnej i środowiskowej oraz w domach opieki społecznej.

Opieka zdrowotna finansowana jest z następujących źródeł:

- 1) Narodowego Funduszu Zdrowia – środki przeznaczone na świadczenia zdrowotne;
- 2) budżetów jednostek samorządu terytorialnego – środki przeznaczone na realizację programów lokalnych, w tym realizowanych w placówkach oświatowych.

W Rawie Mazowieckiej opieka zdrowotna nad osobami z zaburzeniami psychicznymi realizowana jest w ramach ambulatoryjnej, specjalistycznej opieki zdrowotnej w poradniach zdrowia psychicznego. Świadczenia opieki zdrowotnej udzielane przez te poradnie finansowane są ze środków Narodowego Funduszu Zdrowia. Brak na terenie miasta stacjonarnej opieki psychiatrycznej całodobowej czy dziennej, hosteli, Centrum Zdrowia Psychicznego. Ponieważ w przypadku chorób psychicznych i uzależnień, pacjenci przyjmowani są w poradniach bez skierowania od lekarza i nie ma rejonizacji, pacjent może leczyć się w dowolnej placówce na terenie kraju.

Na terenie Rawy Mazowieckiej pomoc osobom z problemami zdrowia psychicznego udzielana jest przez placówki służby zdrowia:

- 1) Poradnia odwykowa oraz zapobiegania i zwalczania uzależnień
Przychodnia Rejonowo-Specjalistyczna
ul. Niepodległości 8, 96 200 Rawa Mazowiecka,
- 2) Poradnia Zdrowia Psychicznego w NZOZ Remedium
ul. Polna 2 b, 96 -200 Rawa Mazowiecka,
- 3) Poradnia Zdrowia Psychicznego w NZOZ Centrum Medyczne Verbena
ul. Krakowska 9, 96-200 Rawa Mazowiecka,

Placówki oświatowe, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Miasta Rawa Mazowiecka i organizacje pozarządowe - wymienione zostały, jako podmioty wspierające ochronę zdrowia psychicznego mieszkańców Rawy Mazowieckiej.

2. Działania podejmowane przez podmioty wspierające ochronę zdrowia psychicznego mieszkańców Rawy Mazowieckiej

1) Żłobek Miejski z Oddziałami Integracyjnymi „Tuptuś”

To miejsce pracy dla 28 kobiet i 2 mężczyzn. W żłobku przebywa 114 dzieci w wieku od 20 tygodnia do 3 roku życia w tym 50 dziewczynek i 64 chłopców, orzeczenie o niepełnosprawności posiadają 4 dziewczynki i 1 chłopiec.

Dbając o stworzenie przyjaznej atmosfery i łagodne wejście w świat żłobkowy rodzice w chwili podpisywania umowy na świadczenie opieki dla swoich pociech zaznajamiani są z autorskim programem dobrej adaptacji. Dokument został stworzony w odpowiedzi na liczne pytania, rozterki rodziców. Jego głównym założeniem jest jak najdelikatniejsze wprowadzenie dziecka w nowe otoczenie i pomoc rodzicowi w zrozumieniu malucha. Zawiera zbiór rad i możliwych zachowań, które towarzyszą dziecku w momencie pozostawienia go w nowym miejscu. Działania personelu opiekuńczego ukierunkowane są na towarzyszenie dziecku w procesie adaptacji. W żłobku funkcjonuje Sala Doświadczania Świata - to specjalnie wyodrębnione pomieszczenie wyposażone w różnego rodzaju urządzenia stymulujące rozwój zmysłów. Głównym celem

organizowania takich sal jest stwarzanie możliwości odbierania nowych bodźców, wzbogacanie doświadczeń oraz miłe spędzanie czasu w atmosferze relaksu i pełnej akceptacji. Mogą z niej korzystać zarówno dzieci zdrowe jak i dzieci niepełnosprawne, agresywne. Pracując z dzieckiem w Sali Doświadczania Świata wpływa się na rozwój dziecka poprzez: stymulację percepcji wzrokowej, słuchowej, dotykowej, węchowej, smakowej oraz stymulację zmysłu równowagi.

W Żłobku kontakt opiekun – rodzic nie sprawia trudności. Dodatkowo, gdy zachodzi taka potrzeba zarówno ze strony rodzica lub opiekuna i konieczna jest dłuższa indywidualna rozmowa - jest ona umawiana na konkretną godzinę w dogodnym terminie dla rodzica. Kontaktować można się też z opiekunami, pielęgniarką w ciągu dnia telefonicznie.

Opiekunki wspierają rodziców w opiece i wychowaniu dzieci. Zespół opiekuńczy składający się z terapeutę SI, oligofrenopedagoga i logopedy w momencie zaobserwowania niepokojących objawów lub zaburzeń rozwojowych zaprasza rodzica na rozmowę, celem przekazania informacji. Takie spotkanie odbywa się w atmosferze wsparcia i wskazania drogi, ustalenia wspólnego frontu działań mających za zadanie pomoc dziecku. To właśnie opieka żłobkowa a co za tym idzie pierwszy etap „edukacji” pozwala wyłapać dzieci ze wskazaniami do różnego rodzaju terapii i co najważniejsze rozpocząć ją - nie czekając na przedszkole czy szkołę.

2) Przedszkola miejskie

Tab. 6 przedszkola miejskie

Nazwa Przedszkola	tygodniowy wymiar godz. psychologa	Liczba pracowników		Liczba dzieci		Dzieci Posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego		Dzieci posiadające opinię z poradni psychol-pedagog.	
		kobiet	mężcz.	dz.	chł.	dz.	chł.	dz.	chł.
Przedszkole Miejskie Nr 1 „Tęczowa Jedyneczka” - należy do sieci przedszkoli promujących zdrowie	5 godz.	42	1	83	85	7	6	2	3
Przedszkole Miejskie Nr 2 „Niezapominajka”	3 godz.	34	2	52	93	1	3	1	0
Przedszkole Miejskie Nr 3 „Bajkowy Zakątek”	3 godz.	33	2	78	76	0	2	0	1
ogółem	11 godz.	109	5	213	254	8	11	3	4

Nauczyciele pracujący z nowoprzyjętymi dziećmi tworzą i realizują programy adaptacyjne, „Dni Otwarte” i „Dni Adaptacyjne”, w których wspomagają dziecko w procesie przystosowania się do życia w przedszkolu. Nawiązują bliski i serdeczny kontakt w relacjach nauczyciel – dziecko, nauczyciel – rodzic poprzez pierwsze rozmowy w przyjaznej atmosferze;

Przygotowują rodziców do udzielania dziecku wsparcia dając zapewnienie, że są dla dzieci;

Nauczyciele przekazują wytyczne w postępowaniu rodziców w pierwszych dniach pobytu dzieci w przedszkolu (krótkie i czytelne wskazówki na temat przygotowania dziecka do wyjścia z domu i

rozstania z rodzicami). Nauczyciele dokładają wszelkich starań, aby dzieci łagodnie zaadaptowały się w nowym środowisku, zintegrowały się z nowymi kolegami i koleżankami poprzez różnego rodzaju zabawy integrujące grupę, czytanie bajek terapeutycznych, ustalenie kodeksu grupy i zasad postępowania wspólnie z dziećmi.

Nauczycielki dogłębnie poznają środowisko dziecka (dom rodzinny, sytuacja rodziny), współpracują z rodzicami celem uzyskania kompleksowych informacji o dziecku. Współpracują z pracownikami Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej oraz z psychologiem na terenie przedszkola.

Pani psycholog prowadzi (dwa razy w tygodniu) cyklicznie zajęcia z dziećmi posiadającymi orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego oraz posiadającymi opinie wydane przez pracowników Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej, ponadto dokonuje obserwacji dzieci w grupach zgodnie ze zgłoszeniem potrzeby przez nauczyciela, przekazuje informacje zwrotne nauczycielom i rodzicom.

W dobie pandemii i związanymi z nią obostrzeniami rodzice mogą liczyć na pomoc ze strony nauczyciela kontaktując się - dzwoniąc na numer telefonu przedszkolnego, poprzez komunikator iPrzedszkole oraz grupy zamknięte na portalach społecznościowych. W nagłych sytuacjach nauczycielki prowadzą bezpośrednie rozmowy z rodzicami z zachowaniem reżimu sanitarnego.

Rodzice mają możliwość kontaktu z psychologiem poprzez wcześniejsze ustalenie terminu za pośrednictwem wychowawcy.

W dobie pandemii ze względu na obostrzenia w przedszkolach nie organizuje się zajęć warsztatowych z udziałem rodziców. Wszelkie kontakty i pomoc w rozwiązywaniu problemów i wsparcie rodziców odbywa się przede wszystkim drogą telefoniczną i elektroniczną. W sytuacjach nagłych i trudnych odbywają się spotkania wcześniej ustalone w obecności nauczyciela i psychologa.

Dobre zdrowie psychiczne w okresie dzieciństwa i dojrzewania jest warunkiem optymalnego rozwoju, efektywnego uczenia się, budowania satysfakcjonujących relacji z ludźmi, dbania o własne zdrowie fizyczne i radzenia sobie z problemami życia dorosłego. WHO podaje, że ochrona zdrowia psychicznego obejmuje szerokie spektrum działań, w których wyodrębnia się cztery komponenty: promocję zdrowia psychicznego, profilaktykę zaburzeń psychicznych, leczenie, rehabilitację. W tej kategorizacji szczególne znaczenie mają promocja zdrowia i profilaktyka zaburzeń psychicznych, rawskie szkoły podstawowe prowadzą w tym zakresie działalność w oparciu o wykwalifikowaną kadrę. Stanowią również miejsce pracy dla liczniejszej grupy kobiet niż mężczyzn.

3) Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Tadeusza Kościuszki w Rawie Mazowieckiej

- a) na lekcjach wychowawczych realizowana jest tematyka zawarta w Programie Wychowawczo – Profilaktycznym monitorowanie obecności, zachowania uczniów, niepokojących sygnałów;
- b) zgłoszenia wychowawców i innych nauczycieli do psychologa, pedagoga bieżących problemów trudności;
- c) udzielanie pomocy uczniom- zajęcia terapeutyczne, TUS inne i ich rodzicom- porady konsultacje;
- d) w określonych sytuacjach kierowanie do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w celu pogłębienia diagnozy, ścisła współpraca z poradnią, zalecenia konsultacji psychiatrycznych;
- e) monitorowanie sytuacji rodzin dysfunkcyjnych, wszechstronne wsparcie, w tym także współpraca z kuratorami i sądem rodzinnym, Mops-em;
- f) dostępność dla uczniów, rodziców, nauczycieli poprzez edziennik, Microsoft Teams, w wyjątkowych sytuacjach Messenger i prywatny telefon;
- g) rozpowszechnianie ważnych informacji broszur ulotek związanych z pomocą i radzeniem sobie (telefony zaufania, symptomy uzależnień, instytucje pomagające np. poprzez OneDrive, Facebook);
- h) warsztaty profilaktyczne wzmacniające zasoby, czynniki chroniące prowadzone w poszczególnych klasach;

- i) przeprowadzenie szkolenia dotyczącego symptomów depresji i działań dla grona pedagogicznego;
- j) przygotowanie ulotek dla nauczycieli jak rozmawiać, gdy podejrzewamy depresję, jak wspierać;
- k) udostępnianie nauczycielom materiałów ze szkoleń i konferencji;
- l) konsultacje między specjalistami, w zespołach klasowych;
- m) kierowanie określonych treści do wszystkich rodziców poprzez wiadomości – dziennik;
- n) współpraca nauczycieli i wychowawców z rodzicami.

4) Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Marii Konopnickiej w Rawie Mazowieckiej

- a) przekazywanie informacji edukacyjnej dotyczącej zdrowia psychicznego np. przez e-dziennik uczniom i rodzicom przez wychowawców, (np. w ramach, dni walki z depresją, przekazanie informacji o depresji- symptomy, jak pomóc...);
- b) współpraca z Fundacją Innopolis - zorganizowanie rady szkoleniowej dla pracowników szkoły- problematyka zdrowia psychicznego: zachowania ryzykowne, ryzyko próby samobójczej, samookaleczanie się;
- c) działania wspierające, interwencyjne, mediacyjne podejmowanie przez dwóch pedagogów oraz psychologa szkolnego: wsparcie emocjonalne uczniów, rodziców, nauczycieli oraz pracowników niepedagogicznych szkoły, działania wspierające podczas zdalnej nauki, rozmowy z rodzicami, nauczycielami przedmiotu, wychowawcami, porady i konsultacje, wstępna diagnoza zaburzeń okresu adolescencji, ścisła współpraca z PPP w Rawie Mazowieckiej- kierowanie uczniów na badania, między innymi konsultacje z lekarzem psychiatrą. Inicjowanie kontaktu z rodzicami w celu zapobieżenia zaburzeniom rozwojowym lub/i zachowania;
- d) wsparcie psychologiczne w czasie izolacji społecznej spowodowanej COVID 19- dodatkowe 40 godzin od stycznia do końca marca 2021 roku w ramach projektu: Szkoła Twórczych Umysłów.

5) Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Kornela Makuszyńskiego w Rawie Mazowieckiej

- a) diagnoza czynników chroniących i czynników ryzyka na potrzeby Programu Profilaktyczno-Wychowawczego;
- b) realizacja lekcji wychowawczych - w Programie Profilaktyczno Wychowawczym;
- c) strona internetowa szkoły, na której umieszczane są ważne informacje, telefony;
- d) działania podejmowane przez psychologa i pedagoga w zależności od potrzeb na wniosek wychowawcy, nauczyciela, rodzica, ucznia;
- e) monitorowanie obecności uczniów na zajęciach lekcyjnych – podejmowanie działań;
- f) udział w szkoleniu psychologa i pedagoga „ Zaburzenia depresyjne dzieci i młodzieży – co nauczyciel wiedzieć powinien” - przygotowanie materiałów po szkoleniu dla nauczycieli;
- g) wykorzystanie podczas lekcji wychowawczych pakietu profilaktycznego do zajęć on-line zakupionego przez Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Rawie Mazowieckiej;
- h) udział w szkoleniu psychologa - „Profilaktyka uzależnień behawioralnych”;
- i) zajęcia warsztatowe mające na celu radzenie sobie z emocjami, wzmacniające zasoby prowadzone w poszczególnych klasach;
- j) realizacja programu „Przyjaciele Zippiego” - radzenie sobie w sytuacjach trudnych;
- k) prowadzenie zajęć terapeutycznych;
- l) stała współpraca z Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną w celu pogłębiania diagnozy, wymiany doświadczenia, konsultacji psychiatrycznych, opracowywanie programów pomocy;
- m) spotkania dla rodziców ze specjalistami;
- n) dostępność specjalistów poprzez e-dziennik, Microsoft Teams, telefon – porady, konsultacje
- o) organizowanie w sytuacjach trudnych spotkań z rodzicami przy udziale wychowawcy, specjalistów w celu rozwiązania powstałych trudności, problemów;

- p) stała współpraca specjalistów z zespołami klasowymi;
- q) systematyczne spotkania z Samorządem Uczniowskim w celu analizowania sytuacji wychowawczej z punktu widzenia uczniów;
- r) przysyłanie rodzicom np. przez e-dziennik: broszur, ulotek, informacji o możliwości uzyskania wsparcia;
- s) współpraca z kuratorami sądowymi, pracownikami socjalnymi MOPS-u czy asystentami rodziny w celu wsparcia rodzin dysfunkcyjnych;
- t) prowadzenie działań mediacyjnych w celu rozwiązywania trudnych sytuacji i zapobiegania zaburzeniom;
- u) realizacja w klasach programów profilaktycznych finansowanych przez Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Szkoła jako miejsce działań na rzecz ochrony zdrowia dzieci i młodzieży. Szkoła to nie tylko miejsce, gdzie dziecko zdobywa wiedzę zaplanowaną w programach nauczania, to także miejsce stwarzające środowisko, które wywiera wpływ na rozwój emocjonalny i społeczny. Tu młody człowiek zdobywa przyjaciół i rozwija umiejętności społeczne. Ma również okazję poznać inne niż w rodzinie wzorce dorosłych ról społecznych. Pod wpływem doświadczeń z życia szkoły ma okazję utrwalenia bądź weryfikacji swojego obrazu świata, ludzi, własnej osoby.

Szkoła może wzmacniać zdrowie psychiczne uczniów, może ujawniać już istniejące problemy ze zdrowiem psychicznym, może także je powodować. Poczucie zagrożenia fizycznego i psychicznego oraz porażki edukacyjne i towarzyskie mają związek z problemami zdrowotnymi i społecznymi - jak sięganie po alkohol i narkotyki, przedwczesne kontakty seksualne i zaburzenia zachowania.

Przemoc rówieśnicza jest uznawana za najpoważniejszy czynnik ryzyka związany ze szkołą.

Przyczynia się do narastania wielu poważnych problemów w obszarze zdrowia psychicznego i zaburzeń. Z uwagi na niezwykle poważne konsekwencje przemocy WHO uznaje ochronę dzieci przed przemocą za priorytet polityki ochrony zdrowia psychicznego. Realizacja tego priorytetu spoczywa na szkole wspieranej przez instytucje w środowisku lokalnym. W rawskich szkołach przeciwstawianie się przemocy rówieśniczej jest realizowane podczas bieżącej pracy z uczniem, poprzez rozmowy, konfrontacje, zwiększanie świadomości uczniów i rodziców- edukacja. Tematyka i problematyka przemocy rówieśniczej jest poruszana na zajęciach z wychowawcą.

Tab.7 Liczba tygodniowego wymiaru godzin psychologa i pedagoga, pracowników kobiet i mężczyzn w szkołach podstawowych, uczennic i uczniów, uczennic i uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego

Nazwa szkoły	tygodniowy wymiar godz. psychologa	tygodniowy wymiar godz. pedagoga	liczba pracowników		liczba uczniów		uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego	
			kobiet	mężczyzn	dz.	chł.	dz.	chł.
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Tadeusza Kościuszki	22	44	90	15	395	389	12	20
Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Marii Konopnickiej	16,5	44	71	10	304	323	4	18

Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Kornela Makuszyńskiego	22	22	75	7	260	261	10	7
--	----	----	----	---	-----	-----	----	---

Tab.8 Dane ze szkół podstawowych r.szk.2020/2021

	SP1		SP2		SP4	
	Dz.	Chł.	Dz.	Chł.	Dz.	Chł.
Liczba uczniów korzystających ze wsparcia psychologicznego w związku z obniżonym nastrojem	2	6 (w tym 2 podejrzenie uzależnienia od gier, Internetu)	9	5	17	3
Liczba uczniów korzystających z zajęć psychoedukacyjnych	71	114	15	19	188	181
Czy w szkole prowadzono zajęcia psychoedukacyjne wspierające zdrowie psychiczne	Tak		Tak		Tak	
Czy prowadzono w szkole Trening Umiejętności Społecznych	2	6	1	4	Nie	
Liczba uczniów korzystających z zajęć rozwijających kompetencje społeczno-emocjonalne	3	3	4	14	3	5
Czy w szkole było prowadzone poradnictwo dla rodziców w zakresie zdrowia psychicznego	Tak korzystało z niego 8 rodziców		Indywidualne porady dla rodziców		Indywidualne porady dla rodziców	

6) Liceum Ogólnokształcące im. Marii Skłodowskiej-Curie w Rawie Mazowieckiej

- realizacja Programu Wychowawczo - Profilaktycznego, który obejmuje zadania z zakresu ochrony zdrowia psychicznego;
- w szkole obowiązują Procedury Postępowania Nauczycieli i Metody Współpracy Szkoły z Policją, w Sytuacjach Zagrożenia Dzieci i Młodzieży Przestępczością i Demoralizacją oraz Procedury Postępowania Nauczycieli w Sytuacjach Kryzysowych;
- zatrudnieni są specjaliści: psycholog i pedagog szkolny, którzy na bieżąco udzielają wsparcia uczniom, rodzicom i nauczycielom;
- została opracowana broszura informacyjna o placówkach świadczących pomoc dziecku i rodzinie na terenie miasta Rawa Mazowiecka w sytuacjach kryzysowych. Broszurę umieszczono w gablocie przy sekretariacie szkolnym. W okresie zdalnego nauczania informacja została przesłana uczniom drogą elektroniczną;
- uczniowie zostali poinformowani o telefonach zaufania;
- na początku roku szkolnego pedagog i psycholog szkolny przeprowadzają wśród uczniów klas pierwszych kilkugodzinne zajęcia integracyjne, dzięki którym uczniom łatwiej przejść okres adaptacji, wzmocnić poczucie bezpieczeństwa i zapobiec kryzysom emocjonalnym;
- prowadzona jest systematyczna współpraca z KPP w Rawie Mazowieckiej. Przedstawiciele Policji przeprowadzają wśród uczniów następujące spotkania:
 - zapobieganie demoralizacji i popełnianiu czynów karalnych przez młodzież;
 - przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet;

- prawa człowieka;
 - handel ludźmi;
 - młody bezpieczny kierowca;
 - profilaktyka zagrożeń w sieci – cyberprzemoc;
- h) przedstawiciele policji służą wsparciem merytorycznym w sytuacjach kryzysowych;
- i) szkoła współpracuje ze Stowarzyszeniem „Nowe Życie w Rawie”. Dzięki współpracy organizowane są zajęcia warsztatowe dotyczące depresji „Różne oblicza depresji”. Ponadto uczniowie są informowani o formach wsparcia udzielanych przez pracowników Stowarzyszenia w kryzysie (np. depresja, problemy alkoholowe);
- j) szkoła współpracuje z Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną. W ramach współpracy organizuje się zajęcia warsztatowe z zakresu:
- techniki skutecznego uczenia się i zapamiętywania
 - profilaktyka uzależnień: „Wpływ alkoholu i narkotyków na organizm młodego człowieka”
 - współpracuje w zakresie specjalistycznej diagnozy i terapii psychologicznej oraz konsultacji w sytuacjach kryzysowych;
- k) szkoła współpracuje z Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Rawie Mazowieckiej;
- l) szkoła współpracuje z Rawskim Stowarzyszeniem Abstynenckim „Szansa”. Realizowane są zajęcia z profilaktyki uzależnień na temat: „Wpływ alkoholu na zdrowie młodego człowieka”. Ponadto uczniowie są informowani o działalności statutowej Stowarzyszenia, a w szczególności o formach wsparcia w przypadku problemów alkoholowych;
- m) realizacja zajęć kształtujących u uczniów umiejętności społeczne:
- stres- co to jest i jak sobie z nim radzić;
 - asertywność- życie bez lęku i poczucia winy;
 - kształtowanie poczucia własnej wartości - poznać i polubić siebie;
 - przeciwdziałania agresji-konstruktywne sposoby radzenia sobie z nieprzyjemnymi emocjami;
 - komunikacja interpersonalna;
 - koncentracja, uwaga i motywacja jako klucz do efektywnej nauki;
- n) włączanie młodzieży w akcje charytatywne, akcje szkolne dające im poczucie przynależności rozwijające postawy prospołeczne, empatię.

Tab.9 dot. Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Skłodowskiej-Curie

tygodniowy wymiar godz. psychologa	tygodniowy wymiar godz. pedagoga	liczba pracowników		liczba uczniów		liczba uczniów mieszkańców Rawy Mazowieckiej		uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego	
		kobiet	mężcz.	dz.	chł.	dz.	chł.	dz.	chł.
11	22	37	10	202	108	59	53	1	1

7) Zespół Szkół Ponadpodstawowych im. Wł. ST. Reymonta w Rawie Mazowieckiej

- a) szkoła realizuje Program wychowawczo – profilaktyczny, który zawiera m.in.: zadania/działania z zakresu ochrony zdrowia psychicznego;
- b) w szkole obowiązują procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkoły z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży przestępczością oraz demoralizacją, a także procedury postępowania nauczycieli w sytuacjach kryzysowych;
- c) jest zatrudniony pedagog szkolny, który na bieżąco wspiera uczniów, rodziców i nauczycieli;
- d) opracowana została ulotka z informacjami o instytucjach wspierających uczniów i rodzinę w sytuacjach kryzysowych. W trakcie pandemii informacje takie przesłano uczniom drogą elektroniczną;
- e) corocznie na początku roku odbywają się zajęcia integracyjne dla klas pierwszych, dzięki którym uczniowie łatwiej przechodzą przez okres adaptacji, czują się bardziej bezpieczni. Jest także sposób na zapobieganie kryzysom emocjonalnym;
- f) szkoła systematycznie współpracuje z Komendą Policji w Rawie Mazowieckiej. Przedstawiciele policji prowadzą dla uczniów zajęcia z zakresu: zapobiegania demoralizacji i popełnianiu czynów karalnych, przeciwdziałania przemocy wobec kobiet, przestrzegania praw człowieka, handel ludźmi, młody bezpieczny kierowca, bezpieczny internet. Przedstawiciele Policji służą wsparciem merytorycznym w sytuacjach kryzysowych;
- g) szkoła współpracuje ze Stowarzyszeniem Nowe życie w Rawie Mazowieckiej. Dzięki współpracy organizowane są zajęcia dla uczniów dotyczące depresji (Różne oblicza depresji);
- h) szkoła współpracuje z Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną;
- i) szkoła współpracuje z Powiatową Stacją Sanitarno - Epidemiologiczną w Rawie Mazowieckiej.
W ramach współpracy realizowane są następujące programy i działania:
 - zajęcia warsztatowe z zakresu profilaktyki uzależnień (palenie tytoniu, szkodliwość e - papierosów);
 - ARS, czyli jak dbać o miłość (profilaktyka uzależnienia od alkoholu);
 - PSSE udostępnia ulotki dla młodzieży i rodziców z zakresu profilaktyki prozdrowotnej;
- j) szkoła współpracuje ze Stowarzyszeniem Szansa;
- k) w trakcie zajęć z pedagogiem oraz podczas godzin do dyspozycji wychowawcy uwzględniana jest tematyka dotycząca: kształtowania u uczniów umiejętności radzenia sobie ze stresem; przeciwdziałanie agresji, kształtowanie poczucia własnej wartości, kształtowanie relacji interpersonalnych, tolerancja;
- l) Corocznie młodzież aktywnie włącza się w akcje charytatywne, przedsięwzięcia szkolne dające im poczucie przynależności, rozwijające postawy prospołeczne, empatię.

Tab.10 dot. Zespół Szkół Ponadpodstawowych im. Wł. St. Reymonta

tygodniowy wymiar godz. psychologa	tygodniowy wymiar godz. pedagoga	liczba pracowników		liczba uczniów		liczba uczniów mieszkańców Rawy Mazowieckiej		uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego	
		kobiet	mężcz.	dz.	chł.	dz.	chł.	dz.	chł.
brak	Etat-22h	57	13	298	186	65	53	0	1

8) Zespół Szkół Centrum Edukacji Zawodowej i Ustawicznej im. M. Kopernika w Rawie Mazowieckiej

- a) w okresie nauki zdalnej uczniowie oraz rodzice zainteresowani wsparciem psychologiczno-pedagogicznym mogą kontaktować się z pedagogami poprzez e-dziennik oraz Messenger;
- b) prowadzony jest dyżur pedagogów w okresie nauki zdalnej (informacje udostępniane uczniom oraz rodzicom na FB szkoły <https://www.facebook.com/zsceziu> oraz poprzez e-dziennik);
- c) uczniowie oraz rodzice podczas lockdownu mogą korzystać z konsultacji indywidualnych na terenie szkoły, po wcześniejszym ustaleniu terminu;
- d) wychowawcy oraz pedagodzy szkolni kontaktują się także telefonicznie z rodzicami oraz uczniami, żeby np. ustalić terminy spotkań, na bieżąco omówić sprawy szkolne czy wychowawcze, oraz poruszyć problem „znikających uczniów” itp.;
- e) młodzież została poinformowana o działających telefonach zaufania, z których mogą korzystać w sytuacjach kryzysowych;
- f) wychowawcy podczas lekcji wychowawczych rozmawiają z uczniami o różnych trudnościach, które pojawiają się w okresie nauki zdalnej, udzielają wsparcia, zachęcają do korzystania z pomocy pedagogów i innych specjalistów;
- g) podczas rozmów z uczniami poruszamy (wychowawcy, nauczyciele, pedagodzy) temat higieny cyfrowej, zachęcamy do przemyślanego planowania dnia i spędzania aktywnie czasu wolnego (z zachowaniem zasad bezpieczeństwa). Przypominamy o empatii i dobrej komunikacji w zespołach klasowych;
- h) organizowane są rozmowy indywidualne z uczniami oraz ich rodzicami w celu udzielania pomocy, motywowania, rozwiązywania problemów, które wynikają z różnych ograniczeń pojawiających się w okresie nauki zdalnej;
- i) pedagodzy włączają się do lekcji wychowawczych prowadzonych online, przede wszystkim w celu zachęcenia uczniów do rozmów oraz przypomnienia, że mogą korzystać z pomocy pedagogów w szkole i wsparcia innych specjalistów;
- j) szkoła zwróciła się także z pisemną prośbą do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Rawie Mazowieckiej o wsparcie psychologiczne w postaci spotkań z psychologiem w szkole, dla zainteresowanych grup klasowych. Kontakt bezpośredni ze specjalistami jest bardzo potrzebny młodzieży, szczególnie w okresie wyłączenia ich przez tak długi okres z normalnego funkcjonowania w grupach rówieśniczych. Nie wszystkie problemy nadają się do omawiania online;
- k) kadra pedagogiczna podczas Rad Pedagogicznych oraz w codziennej pracy wymienia się doświadczeniami, wspólnie szuka rozwiązań, które mogą pomóc wyrównać pogłębiające się wśród uczniów nierówności występujące w okresie nauki zdalnej (brak sprzętu, trudne warunki mieszkaniowe, blokady psychiczne podczas łączenia na lekcje online itp.);
- l) nauczyciele biorą udział w szkoleniach online, webinarach w zakresie: wsparcia uczniów w różnych obszarach podczas pandemii, depresji dzieci i młodzieży, cyberprzemocy, nowoczesnych technik i metod nauki podczas lekcji zdalnych, debacie online nt. konsekwencji pandemii COVID-19 dla zdrowia psychicznego oraz edukacji dzieci i młodzieży w Polsce.

Tab. 11 dot. Zespołu Szkół CEZiU

tygodniowy wymiar godz. psychologa	tygodniowy wymiar godz. pedagoga	liczba pracowników		liczba uczniów		liczba uczniów mieszkańców Rawy Mazowieckiej		uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego	
		kobiet	mężcz.	dz.	chł.	dz.	chł.	dz.	chł.
brak	22 h dwóch pedagogów	60	31	246	579	56	154	5	7

9) Zespół Placówek Specjalnych w Rawie Mazowieckiej

W Zespole Placówek Specjalnych w Rawie Mazowieckiej w roku szkolnym 2020/2021 w ramach ochrony zdrowia psychicznego uczniów realizowany jest Program Wychowawczo – Profilaktyczny, którego celem jest prowadzenie działań z zakresu promocji zdrowia oraz wspomaganie ucznia i wychowanka w jego rozwoju ukierunkowanym na osiągnięcie dojrzałości w sferze:

- fizycznej – ukierunkowanej na zdobycie przez ucznia i wychowanka wiedzy i umiejętności pozwalających na prowadzenie zdrowego stylu życia i podejmowania zachowań prozdrowotnych;
- psychicznej – ukierunkowanej na kontrolowaniu emocji, kształtowaniu pozytywnej motywacji do działania oraz do pracy nad sobą;
- społecznej – ukierunkowanej na wdrażaniu do przestrzegania norm i zasad w życiu społecznym, budowaniu poprawnych relacji i właściwej komunikacji z innymi osobami oraz wypełnianiu ról społecznych;
- aksjologicznej – budowanie systemu hierarchii wartości opartego na wzajemnym zrozumieniu potrzeb i szacunku do drugiego człowieka;

W placówce działa zespół do spraw bezpieczeństwa, którego nadrzędnym celem jest monitorowanie poziomu bezpieczeństwa uczniów w szkole i poza nią poprzez wspieranie działań opiekuńczo – wychowawczych szkoły.

Ponadto w placówce uczniowie i wychowankowie mają zapewnioną opiekę psychologów, pedagoga szkolnego i socjoterapeuty. Uczymy dzieci właściwego odreagowania napięć, radzenia sobie z trudnymi emocjami. Duży nacisk kładziemy na kształtowanie właściwych relacji rówieśniczych a także relacji uczeń/wychowawca – nauczyciel/wychowawca.

Rodzice także mogą korzystać i korzystają z rozmów ze specjalistami. Wspieramy rodziców w trosce i opiece nad niepełnosprawnymi dziećmi.

W szkole i Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii organizowane są zajęcia ukierunkowane na rozwój zainteresowań, różnorodne zajęcia profilaktyczne, a także zajęcia wspierające rozwój głębiej niepełnosprawnych dzieci. Wspieramy też działalność charytatywną, wolontariat.

Tab. 12 Zespół Placówek Specjalnych: wymiar godz. psychologa, pedagoga, liczba pracowników, uczniów, mieszkańców Rawy Mazowieckiej

tygodniowy wymiar godz. psychologa	tygodniowy wymiar godz. pedagoga	liczba pracowników		liczba uczniów (wszyscy posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego)		liczba uczniów mieszkańców Rawy Mazowieckiej	
		kobiet	mężcz.	dz.	chł.	dz.	chł.
22 psycholog SOSW	22	67	18	33	69	7	16
22 psycholog MOS							

SOSW - Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy

MOS - Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii

10) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Rawie Mazowieckiej

Zadaniem Poradni jest udzielanie dzieciom (w wieku od urodzenia) i młodzieży pomocy psychologiczno–pedagogicznej, w tym pomocy logopedycznej oraz pomocy z zakresu integracji sensorycznej. Pomoc ta polega na wspomaganiu wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży, profilaktyce uzależnień i innych trudności wychowawczych, terapii zaburzeń rozwojowych i zachowań dysfunkcyjnych, wspomaganiu wychowawczej i edukacyjnej funkcji rodziny oraz szkoły.

Dodatkowo od 12 lat poradnia prowadzi działania wspierające rozwój dziecka niepełnosprawnego (od wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole) w ramach pracy Zespołu Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka działającego przy placówce.

Punktem wyjścia wszelkich działań podejmowanych przez pracowników jest diagnoza psychologiczna, pedagogiczna, logopedyczna, integracji sensorycznej i lekarska (psychiatryczna i neurologiczna). Na podstawie specjalistycznej diagnozy wydawane są orzeczenia dla dzieci i młodzieży z problemami zdrowotnymi i rozwojowymi oraz z niedostosowaniem społecznym. Dzięki wskazanej odpowiedniej formie kształcenia i pomocy uczniów niepełnosprawny, niedostosowany społecznie, z autyzmem oraz z zaburzeniami psychicznymi może kontynuować naukę w warunkach dostosowanych do jego dysfunkcji i stanu zdrowia.

Liczba pracowników poradni: kobiet 24, mężczyzn 3.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Rawie Mazowieckiej w latach szkolnych 2019/2020 2020/2021 , podejmowała różne działania adresowane do dzieci, młodzieży, nauczycieli i rodziców oraz zrealizowała programy na rzecz ochrony i profilaktyki zdrowia psychicznego.

Tab.13. Formy pomocy grupowej z zakresu ochrony zdrowia psychicznego

Tematyka	Adresat	Rodzaj zajęć
rok szk. 2019/2020		
Techniki skutecznego uczenia się	kl.IV A i IV B Szkoła Podstawowa nr 2 kl.IV A i IV B Szkoła Podstawowa nr 4	Warsztaty dla uczniów
Szkoła dla rodziców. Szkoła dla rodziców i wychowawców. Zajęcia edukacyjne: dla uczniów Gdzie mieszczą się nasze uczucia? Rada szkoleniowa dla Rady Pedagogicznej nt. „Kształcenie Specjalne oraz Specyficzne trudności w uczeniu się (dysleksja, dyskalkulia, mieszane zaburzenia umiejętności szkolnych” Kształcenie Specjalne. Afazja, Specyficzne trudności w uczeniu się (ryzyko dysleksji, dyskalkulii) -Interpretacja Treści Opinii i Orzeczeń oraz zawartych w nich zaleceń”	rodzice i wychowawcy kl. I Szkoła Podstawowa nr2 Rada Pedagogiczna Szkoła Podstawowa nr 1 kl. IV-VIII Rada Pedagogiczna Szkoły Podstawowa nr 1 kl. 0-III	Warsztaty dla rodziców i wychowawców Zajęcia edukacyjne dla uczniów Rada szkoleniowa Rada szkoleniowa
rok szk. 2020/2021		
Depresja Dzieci i Młodzieży	LO im. Wł. Reymonta	Rada szkoleniowa dla Rady Pedagogicznej

11) Zakład Aktywności Zawodowej

prowadzony jest przez Rawsko-Bialską Spółdzielnię Socjalną „Nadzieja i Praca”, zajmuje się działalnością usługowo-wytwórczą dzięki czemu ma szersze spektrum oferowanych przez siebie towarów i usług. W ofercie Zaz-u znajdują się m.in. dekoracje domów weselnych, kościołów, wykonywanie zaproszeń okazjonalnych, tworzenie okazjonalnych, spersonalizowanych upominków, okazjonalnych kompozycji kwiatów, ozdobne pakowanie prezentów. Zakład obecnie zatrudnia 19 osób(14 to mieszkańcy miasta) ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności w tym 17 osób ze schorzeniami psychicznymi, zakład planuje zatrudnić 2 osoby ze znacznym i 2 z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

12) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rawie Mazowieckiej

Podejmuje działania wspierające osoby z zaburzeniami psychicznymi w zakresie:

- poradnictwa socjalno-bytowego oraz przeciwdziałania przemocy;
- działania interwencyjne w celu umieszczenia osoby w szpitalu psychiatrycznym bez zgody;
- w celu uzyskania postanowienia sądu o umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym, w zakładzie opiekuńczo-wychowawczym, w domu pomocy społecznej, w ZOL- pomoc w wykonaniu postanowienia.

W świetle ustawy o pomocy społecznej zadania dedykowane na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi obejmują organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w ramach zadań zleconych gminie z zakresu administracji rządowej.

W roku 2020 nie świadczone specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi - brak zgłoszeń.

Na terenie miasta nie ma ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone w MOPS osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych. Poradnictwo psychologiczne obejmuje procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. Poradnictwo rodzinne obejmuje problemy funkcjonowania rodziny.

W ramach interwencji kryzysowej udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb - poradnictwa socjalnego lub prawnego. Interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi *psychicznej* i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej.

*Ustawa o pomocy społecznej nie przewiduje wyodrębnionej przesłanki do uzyskania pomocy ze względu na chorobę psychiczną stąd brak danych statystycznych ww. zakresie.

Tab.14 Pomoc społeczna przyznana rodzinom z podaniem powodu pomocy

rok	2017	2018	2019	2020
Specjalistyczne usługi opiekuńcze na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi	0	0	0	0
Liczba osób skierowanych do DPS	6	1	4	3
w tym do DPS dla osób z zaburzeniami psychicznymi	1	0	1	2

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej prowadzi Dzienny Dom Seniora liczba uczestników w Dziennym Domu Seniora wynosi 17 osób (6M + 11K). Są to osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe.

W ofercie DDS znajdują się następujące usługi:

- a) usługa socjalna w tym zapewnienie jednego gorącego posiłku dziennie;
- b) usługi wspomagające:
 - usługi edukacyjne;
 - usługi kulturalno- oświatowe;
 - usługi aktywności ruchowej;
 - usługi sportowo-rekreacyjne;
 - usługi aktywizujące społecznie;
 - usługi terapii zajęciowej;

Usługi wspomagające realizowane są adekwatnie do potrzeb i zainteresowań uczestników.

13) Świetlica Środowiskowa im. Bł. Edmunda Bojanowskiego prowadzona przez Stowarzyszenie Przymierze Rodzin

Świetlica jest placówką opiekuńczo – wychowawczą, pobytu dziennego. Dzieci i młodzież przebywają w placówce bezpłatnie. Funkcjonowanie placówki ma na celu zapewnienie wsparcia, opieki wychowawczej, dożywiania dzieci i młodzieży pochodzących z rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej. Podopieczni placówki doświadczają w swoim dzieciństwie takich zjawisk jak alkoholizm rodziców/opiekunów, agresja, przemoc w rodzinie. Często problemem jest nieobecność emocjonalna rodziców, częste przebywanie poza domem – czego powodem jest zmianowy tryb pracy, bądź praca sezonowa, miejsce pracy znacznie oddalone od miejsca zamieszkania. Dzieci do których adresowana jest opieka często nie mają dostarczonej odpowiedniej opieki. Placówka obecnie zatrudnia 3 wychowawców oraz psychologa w wymiarze 1/3 etatu . W bieżącym roku szkolnym deklarację uczestnictwa w zajęciach świetlicy złożyło 66 uczestników. Najliczniejszą grupę stanowią dzieci klas 1-3 to liczba 38 osób w tym 22 chłopców i 16 dziewczynek, w starszej grupie klas 4-8 mamy 26 osób w tym 17 chłopców i 9 dziewczynek. W ramach naszej pracy prowadzone są zajęcia socjoterapeutyczne pozwalające nabyć niezbędne do prawidłowego funkcjonowania w środowisku umiejętności społeczne, poznać konsekwencje spożywania alkoholu i stosowania narkotyków, oraz uświadomić czym jest przemoc i jakie są jej prawne konsekwencje oraz jak się chronić w jej przypadku. Organizujemy również spotkania ze specjalistami z instytucji pomocowych. Wychowankowie i ich rodzice mają zapewnioną nieustannie pomoc pedagogiczną, psychologiczną i psychoterapeutyczną. Prowadzone są działania informacyjno – edukacyjne Rodziców: spotkania warsztatowe, rozdawanie ulotek i broszur. W zależności od potrzeb placówka współpracuje z kuratorami rodzinnymi.

14) Rawskie Stowarzyszenie Abstynenckie Szansa

Prowadzi działalność na rzecz osób z problemem alkoholowym oraz członków ich rodzin oraz Schronisko dla bezdomnych „Nadzieja”,

- w 2020 r. przeprowadzono 67 rozmów 1-go kontaktu oraz 40 rozmów motywacyjnych do podjęcia leczenia;
- 6 osób podjęło leczenie od uzależnienia (utrzymują abstynencję);
- odbyły się 4 rozmowy małżeńskie, z tego 2 małżeństwa rozpoczęły terapię z psychologiem;
- 10 osób skierowano na terapię do psychologa;

- stowarzyszenie prowadzi stałą współpracę z poradnią uzależnień;
- prowadzone są spotkania społeczności klubowej z psychologiem w siedzibie stowarzyszenia.

15) Stowarzyszenie „Nowe Życie w Rawie”

Stowarzyszenie udziela wsparcia osobom uzależnionym od substancji psychoaktywnych jak również osobom w stanie depresji.

16) Organizacje wpływające na zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży

a) Stowarzyszenie Harcerstwa Katolickiego „Zawisza” Federacja Skautingu Europejskiego Hufiec Rawski realizator zadania publicznego „Rawscy Skauci jak Zawisza Czarny” w ramach którego odbywa się cykl ciekawych zajęć terenowych (zbiórki, biwaki, wycieczki, rajdy), na wolnym powietrzu, połączonych z nawiązywaniem relacji, zawieraniem przyjaźni, tworzeniem swoistej grupy wsparcia w środowisku rówieśniczym dla dzieci i młodzieży. Zajęcia są organizowane dla trzech grup wiekowych. Stowarzyszenie jest również organizatorem imprez integrujących mieszkańców i promujących zdrowy styl życia.

b) Stowarzyszenie TOPORY realizator zadania „Rawa gra dla wszystkich” prowadzi działania w Klubie Miłośników Gier i Fantastyki mające na celu popularyzację wszelkiego rodzaju gier: planszowych, karcianych, strategicznych, logicznych, edukacyjnych i fabularnych oraz gier miejskich – są to alternatywne formy spędzania czasu wolnego wśród dzieci i młodzieży. W tym roku działalność klubu jest szczególnie ważna gdyż, ze względu na trwające obostrzenia dzieci i młodzież są narażone na problemy natury psychicznej związane z samotnością, brakiem kontaktu z rówieśnikami, stresem. Organizacja cyklu wydarzeń zogniskowanych wokół gier pozwoli wzmocnić kompetencje społeczne, będzie okazją do nawiązywania kontaktów z rówieśnikami, nawiązywania i podtrzymywania rozmów, ćwiczenia umiejętności współpracy w grupie. Z realizacji zadania w tym roku skorzysta ok.400 osób.

17) Organizacje zrzeszające seniorów

Tab. 15 liczba mieszkańców Rawy Mazowieckiej zrzeszonych w organizacjach senioralnych

Nazwa organizacji	Liczba członków organizacji kobiet	Liczba członków organizacji mężczyzn	Liczba kobiet prowadzących jednoosobowe gospodarstwa domowe	Liczba mężczyzn prowadzących jednoosobowe gospodarstwa domowe
Polski Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów Oddział Rejonowy w Rawie Mazowieckiej	240	132	131	23
Stowarzyszenie Rawski Uniwersytet Trzeciego Wieku	98	4	72	4

Polski Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów Oddział Rejonowy w Rawie Mazowieckiej realizator zadania „Szczęśliwy senior” w ramach którego odbywają się spotkania integracyjne,

warsztaty śpiewacze w ramach „Chóru senior”, wycieczki nad Morze Bałtyckie, wycieczka do miejsca kultu religijnego, obchody „Światowego Dnia Seniora”, „Andrzejki”.

Stowarzyszenie Rawski Uniwersytet Trzeciego Wieku jest realizatorem zadania „Rawscy seniorzy sprawni i aktywni” w ramach którego zaplanowano: aquaerobic, zajęcia aktywizujące ruchowo zumba, aerobic, warsztaty malarstwa i rysunku, zajęcia informatyczne.

Wszystkie działania podejmowane przez te organizacje przeciwdziałają poczuciu osamotnienia wśród rawskich seniorów, poprawiają jakość życia - opóźniają proces starzenia poprzez działania aktywizujące.

18) Pozostałe działania organizacji pozarządowych – wspierające mieszkańców

- Rawskie Stowarzyszenie Amazonek, wspierające kobiety z chorobą nowotworową;
- Fundacja Obudźmy Nadzieję, prowadzi rehabilitację domową oraz „Dom dziennego pobytu dla seniorów”;
- Stowarzyszenie Rodziców i Opiekunów Dzieci Niepełnosprawnych „Dobro Dzieci”, prowadzi rehabilitację dzieci niepełnosprawnych, organizuje wyjazdy na turnusy rehabilitacyjne i imprezy integracyjne;
- Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Zarząd Powiatowy, wspiera osoby chore na cukrzycę;
- Stowarzyszenie Hospicjum, wspiera osoby i rodziny osób w terminalnej fazie choroby nieuleczalnej.

Wszystkie organizacje pozarządowe wymienione w programie otrzymują coroczne wsparcie z budżetu Miasta Rawa Mazowiecka na realizację zadań określanych w corocznie uchwalanym Programie Współpracy Miasta Rawa Mazowiecka z organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o pożytku publicznego i o wolontariacie.

19) Działalność Miasta Rawa Mazowiecka w ramach realizacji Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii

- a) wsparcie realizacji zadania dotyczącego pomocy rodzinom, w których występuje problem alkoholowy w formie terapii dla osób uzależnionych i współuzależnionych z terenu miasta Rawa Mazowiecka (warsztaty, grupy terapeutyczne, maratony trzeźwościowe, grupy wsparcia), zakup literatury o tematyce alkoholowej, szkolenia oraz prowadzenie punktu informacyjno-konsultacyjnego, na rzecz Rawskiego Stowarzyszenia Abstynenckiego „Szansa”;
- b) wsparcie realizacji zadania „Pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie oraz prowadzenie punktu informacyjno – konsultacyjnego” na rzecz Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Rawie Mazowieckiej;
- c) wsparcie realizacji programu profilaktycznego Świetlicy Środowiskowej Przymierza Rodzin;
- d) sfinansowanie dyżuru psychologa w przedszkolach miejskich;
- e) sfinansowanie dyżuru psychologa w Szkole Podstawowej Nr 2;
- f) pełniony jest dyżur psychologa w Urzędzie Miasta dla mieszkańców miasta dotkniętych problemem uzależnienia od alkoholu, narkotyków oraz przemocą domową. Z pomocy psychologa skorzystało w roku 2020 - 20 osób;
- g) zakup pakietu profilaktycznego dla uczniów, rodziców i nauczycieli w formie on-line;
- h) spektakl profilaktyczny dla uczniów szkół podstawowych „Strach ma wielkie oczy”;
- i) zakup profilaktycznego pakietu multimedialnego Szkoły Podstawowej nr 2 - Budowanie relacji ja i moi koledzy oraz Cyfrowy Świat;
- j) remont poradni uzależnień .

V. Cele Programu

Założono, że realizacja programu przyniesie lepsze efekty, jeżeli będzie miała charakter systemowy i zintegrowany, z udziałem wielu podmiotów działających na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi. Cel strategiczny Programu jest zgodny z misją określoną w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2021-2022.

Celem strategicznym Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla mieszkańców Rawy Mazowieckiej na lata 2017 – 2022 jest promocja zdrowia psychicznego;

Cele szczegółowe to:

- wczesna profilaktyka, wykrywanie i leczenie zaburzeń psychiatrycznych swoistych dla okresu dzieciństwa i dorastania oraz wczesnych form innych zaburzeń psychiatrycznych;
- rozwój środowiskowych form leczenia dzieci i młodzieży z możliwością interwencji w domu rodzinnym, a także w szkole;
- prewencja, wczesna diagnostyka i leczenie – wyrównywanie częściowych deficytów rozwojowych;
- prewencja stosowania substancji psychoaktywnych;
- zapobieganie następstwom zaniedbań opiekuńczo-wychowawczych, maltretowania i seksualnego wykorzystywania dzieci;
- wczesne wykrywanie i leczenie zaburzeń depresyjnych;
- wczesne wykrywanie i leczenie zaburzeń odżywiania się;
- zapewnienie rehabilitacji dzieci i młodzieży z zaburzeniami rozwoju psychicznego;
- terapeutyczna pomoc rodzinom z dzieckiem z zaburzeniami psychicznymi;
- upowszechnianie w społeczności lokalnej wiedzy dotyczącej problematyki zdrowia psychicznego;
- kształtowanie zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, w tym zapobieganie paleniu tytoniu, nadużywaniu alkoholu i innych substancji psychoaktywnych;
- rozwijanie i uczenie kompetencji psychologicznych i społecznych umożliwiających lepsze wykorzystywanie własnych możliwości, a także skuteczne radzenie sobie z wymaganiami życia, stresem, kryzysowymi wydarzeniami oraz zagrożeniami patologią;
- promowanie zdrowia psychicznego w zakładach pracy, placówkach oświatowych, organizacjach pozarządowych;
- udzielanie wsparcia uczniom, nauczycielom i rodzicom w sprawach związanych z wychowaniem i kształceniem;
- przeciwdziałanie wykluczeniu osób z zaburzeniami psychicznymi.

1. Zadania do realizacji:

- 1) Upowszechnianie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowanie zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu.
 - a) Promocja zdrowia psychicznego w przedszkolach, szkołach, poradni PP (Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej) organizacjach pozarządowych;
 - b) Promocja zdrowia psychicznego w środowisku osób dorosłych, rodziców, pracowników i pracodawców;
 - c) Promocja zdrowia psychicznego w środowisku seniorów.
- 2) Zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi.
- 3) Organizacja systemu poradnictwa i pomocy osobom w stanach kryzysu psychicznego.
- 4) Upowszechnianie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego.
- 5) Aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi.

Corocznie Burmistrz Miasta Rawa Mazowiecka składa Radzie Miasta Rawa Mazowiecka , w terminie do końca kwietnia sprawozdanie z realizacji programu w roku poprzednim.

2. Koordynator programu

Koordynatorem programu jest zespół do spraw opracowania i realizacji Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2021-2022 dla Miasta Rawa Mazowiecka, powołany zarządzeniem Nr 14/2021 Burmistrza Miasta Rawa Mazowiecka z dnia 18 lutego 2021 w sprawie powołania zespołu do spraw opracowania i realizacji Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2021 – 2022 dla Miasta Rawa Mazowiecka, oraz zarządzeniem Nr 29/2021 Burmistrza Miasta Rawa Mazowiecka z dnia 5 maja 2021 r. zmieniającego zarządzenie Nr 14/2021 Burmistrza Miasta Rawa Mazowiecka w sprawie powołania zespołu do spraw opracowania i realizacji Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2021 -2022 dla Miasta Rawa Mazowiecka.

3. Źródła Finansowania programu:

- 1) środki Narodowego Funduszu Zdrowia – przeznaczone na świadczenia zdrowotne,
- 2) środki własne świadczeniodawców (zakładów opieki zdrowotnej),
- 3) środki budżetu Miasta Rawa Mazowiecka,
- 4) środki pozabudżetowe z różnych źródeł, w tym dotacje.

Tab. 16 Upowszechnianie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowanie zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu.

Zadanie	Realizatorzy	Forma realizacji	Termin realizacji	Wskaźnik monitorujący
a)promocja zdrowia psychicznego w przedszkolach i szkołach, poradni PP, organizacjach pozarządowych	specjaliści poradni PP, szkoły, przedszkola, organizacje pozarządowe, Urząd Miasta	1)działalność statutowa placówek, 2))organizowanie, współorganizowanie, udostępnianie informacji na temat konferencji dla rodziców i nauczycieli w zakresie problematyki związanej ze zdrowiem psychicznym i problemami osób chorujących na choroby psychiczne, 3) podnoszenie kwalifikacji i kompetencji wychowawców, rozwijanie sieci szkół i przedszkoli promujących zdrowie, 4) organizacja spotkań integracyjnych, wycieczek i „zielonych szkół”, 5) zwiększenie dostępności do psychologa, pedagoga dla dzieci i młodzieży w placówkach oświatowych, 6)prowadzenie terapii dla osób wymagających wsparcia, 7) realizacja programów profilaktycznych promujących działania w zakresie zdrowia psychicznego oraz radzenia sobie z problemami, 8)nauczanie dzieci i młodzieży umiejętności radzenia sobie ze stresem, 9)informowanie i edukowanie w zakresie promocji zdrowia psychicznego w obszarach przeciwdziałania uzależnieniom, patologicznym zachowaniom wśród dzieci i młodzieży, depresji, samobójstwom, czynników sprzyjających	2021-2022	1)liczba placówek/uczniów, wychowanków, 2) liczba konferencji, przygotowanych i udostępnionych informacji, 3) liczba szkoleń, warsztatów konferencji, szkół, przedszkoli promujących zdrowie, 4) liczba zorganizowanych spotkań, wycieczek, „zielonych szkół”, 5) liczba dzieci i młodzieży korzystającej z pomocy psychologa, pedagoga, 6) liczba osób korzystających z terapii, 7) liczba programów, 8)podjęte działania, 9) podjęte działania.

		powstawaniu zaburzeń chorób psychicznych oraz sposobu ich eliminacji		
b) promocja zdrowia psychicznego w środowisku osób dorosłych, rodziców, pracowników i pracodawców	specjaliści poradni PP , szkoły, przedszkola, organizacje pozarządowe Urząd Miasta	1) nauczanie dorosłych umiejętności radzenia sobie ze stresem, 2) ukazywanie „dobrych praktyk” pracodawców podejmujących działania w zakresie ochrony zdrowia psychicznego pracowników, 3) organizacja warsztatów szkoleniowych wspierających zdrowie osób dorosłych, 4) przygotowanie i dystrybucja informacji wspomagających kompetencje w zakresie radzenia sobie w „sytuacjach kryzysowych”.	2021-2022	1) liczba i nakład przygotowanych informacji, warsztatów, szkoleń, 2) liczba pracodawców, 3) liczba warsztatów i uczestników, 4) liczba informacji, liczba kanałów dystrybucji.
c) promocja zdrowia psychicznego w środowisku seniorów	Wydział Edukacji Spraw Społecznych-Rawskie Centrum Organizacji Pozarządowych, organizacje pozarządowe zrzeszające seniorów, Rada Seniorów	1) rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi zrzeszającymi seniorów i Radą Seniorów, 2) udzielanie wsparcia wymienionym organizacjom w tworzeniu projektów wraz z pozyskiwaniem zewnętrznych środków na ich działania.	2021-2022	1) liczba organizacji, członków, zrealizowanych przedsięwzięć, 2) liczba projektów, kwoty pozyskanych środków.

Tab.17 Zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi

Zadanie	Realizatorzy	Forma realizacji	Termin realizacji	Wskaźnik monitorujący
zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi	Wydział Edukacji i Spraw Społecznych Urzędu Miasta Rawa Mazowiecka, szkoły na terenie Rawy Mazowieckiej, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna MOPS, organizacje pozarządowe.	1) zamieszczanie informacji na stronach internetowych miasta, jednostek organizacyjnych, szkół ponadpodstawowych, przychodni, stowarzyszeń, 2) audycje radiowe zmieniające istniejące stereotypy dotyczące oceny przydatności społecznej tych osób, 3) imprezy integracyjne różnych środowisk, organizacji pozarządowych, 4) tworzenie partnerstw pomiędzy różnymi instytucjami i podmiotami.	2021-2022	1) liczba informacji, 2) liczba audycji, 3) liczba imprez, uczestników, 4) liczba partnerstw.

Tab. 18 Organizacja systemu poradnictwa i pomocy osobom w stanach kryzysu psychicznego

Zadanie	Realizatorzy	Forma realizacji	Termin realizacji	Wskaźnik monitorujący
organizacja systemu poradnictwa i pomocy osobom w stanach kryzysu psychicznego	Urząd Miasta Rawa Mazowiecka, poradnia PP, przychodnie, organizacje pozarządowe.	1) dyżur psychologa w Urzędzie Miasta, 2) umożliwienie dzieciom i młodzieży korzystania z pomocy lekarza psychiatry, 3) działalność Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, 4) psychoterapia indywidualna i rodzinna, 5) diagnoza psychologiczno-pedagogiczna, 6) grupy wsparcia w ramach organizacji pozarządowych.	2021-2022	1) liczba godzin dyżuru psychologa, liczba osób korzystających ze wsparcia 2) liczba osób korzystających / godzin pracy psychiatry, 3) liczba osób zgłoszonych do komisji, 4) prowadzone formy psychoterapii, liczba uczestników. 5) liczba osób objętych diagnozą, 6) liczba grup, uczestników, wysokość środków finansowych przeznaczanych na wsparcie organizacji pozarządowych.

Tab.19 Upowszechnianie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego

Zadanie	Realizatorzy	Forma realizacji	Termin realizacji	Wskaźnik monitorujący
zróżnicowanie pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi	poradnia PP, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	1) dyżur psychiatry, 2) pomoc pracowników socjalnych i asystenta rodziny.	2021-2022	1)liczba godzin dyżuru psychiatry, liczba osób korzystających ze wsparcia, 2)liczba osób korzystających z pomocy pracowników socjalnych i asystenta rodziny.
łamanie stereotypów na temat funkcjonowania osób z zaburzeniami psychicznymi	Wydział Edukacji i Spraw Społecznych szkoły z terenu Rawy Mazowieckiej	kampanie informacyjne -informacje w gablotach informacyjnych na terenie Miasta oraz szkół, informacje w prasie, na stronie internetowej, portalach społecznościowych	2021-2022	liczba kampanii wraz z wyszczególnieniem miejsc zamieszczenia informacji
ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi	poradnia pp przychodnie, szkoły, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Wydział Edukacji i Spraw Społecznych Urzędu Miasta	1) dbałość o przestrzeganie praw osób z zaburzeniami psychicznymi: dobrowolność przyjęcia do oddziału psychiatrycznego szpitala, zakładu leczniczo-opiekuńczego lub domu pomocy społecznej, kontrola sądowa swoboda komunikacji i kontaktów oraz szczególna ochrona tajemnicy dotyczącej leczenia pacjenta, 2)przygotowanie i aktualizowanie corocznie przewodnika informującego o dostępnych formach opieki zdrowotnej i pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi.	2021-2022	1)podjęte działania 2) liczba przewodników i ich aktualizacje

Tab. 20. Aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi

Zadanie	Realizatorzy	Forma realizacji	Termin realizacji	Wskaźnik monitorujący
zwiększenie dostępności rehabilitacji zawodowej	Zakład Aktywności Zawodowej w Rawie Mazowieckiej	zatrudnianie osób z zaburzeniami psychicznymi	2021-2022	liczba osób zatrudnionych z zaburzeniami psychicznymi
Monitorowanie pojawiających się form wspierania zatrudnienia i przedsiębiorczości społecznej dostosowanych do potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi	Rawskie Centrum Organizacji Pozarządowych	współpraca z Instytutem Spraw Obywatelskich INSPRO w Łodzi, przekazywanie informacji pracodawcom i podmiotom ekonomii społecznej	2021-2022	liczba przekazywanych informacji
zróżnicowanie form wspierania zatrudnienia i przedsiębiorczości społecznej dostosowanych do potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi	Urząd Miasta Rawa Mazowiecka	Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie organizacji: - staży, - prac interwencyjnych - robót publicznych.	2021-2022	liczba -staży, - prac interwencyjnych, - robót publicznych.